Реентій Авакумъ

въ ôтставцѣ.

Оповѣданье (монольогъ)

КОЛОМЫЯ.
Черенками и накладомъ М. Бѣлоуса.
1910.

(На селѣ или въ мѣстѣ где собереся певне число людей, може забавити всѣхъ одинъ вымовный человѣкъ, научившись добре на память сей монольогъ).

Передрукъ застерегае собѣ издатель.

891.79
Я 253

(Сцена представляетъ сельскую хату, на стѣнахъ образи св. Николая, Богородици, кромѣ того портреты Качковского, Наумовича и прочихъ русскихъ дѣятелей. При поднесенію занавѣсы сидитъ Авакумъ за столомъ и читае газету. — Самъ человѣкъ около 70 лѣтъ, одѣтый въ жупанъ, пôдперезаный поясомъ, въ окулярахъ, шія подвязана мѣсто краватки шолковою хусткою, которои концѣ звысаютъ на грудь. Говоритъ громко, но поволи и съ повагою, любитъ заживати табаку — и часто середъ бесѣды еи заживае.

По поднесенію занавѣсы встае съ за стола и ставши посередъ сцены, зверненый до пудлики читае:

— „Всѣ дьки безъ взгляда на вѣкъ и лѣта служенія, маютъ поддатися испитови, который отбуватися буде въ мѣстахъ Львовѣ, Перемышли и Станиславовѣ при комиссіи консисторіяльной. Лише испитованыи дяки будутъ мати право до стабилизаціи и аванзу. Отличающіися усердіемъ въ сполненію должностей будутъ отличенѝ тымъ,

що будутъ надѣленй правомъ употребляти при функціяхъ церковныхъ стихара, а при особенныхъ заслугахъ дальматики. Квалификовати будутъ деканы на предложеніе пароховъ". . . *(говоритъ отъ себе)* Отъ и новость! радуйтеся служители церки, велія милость на васъ изійде! Получите декрета, . . получите почетную одежду, станъ пѣвцѣвъ, даже субдіяконовъ . . . якъ по рызахъ можна догадатися — но здается на тôмъ конецъ — бо брындзя якъ була — такъ и будетъ во вѣки вѣковъ! . . Гоноры . . . одежда . . . то грушки на вербѣ. . . ними не нагодуешъ ани себе ани жены ани дѣтей . . а що тобѣ прійде съ декрету, титулу и хорошой одежи, якъ выбачте за слово, пупецъ до хребта пристане отъ вѣчного посту. Еще за моихъ временъ то инакше бувало. Народъ бувъ побожный, працевитый и Богъ дававъ имъ урожай и достатокъ. Не знали що то передновокъ — хлѣбъ бувъ на хлѣбъ — и бѣдного було чимъ запомогчи — и на офѣру Богу стало. Не було дня абы не було наймленои Службы Божои съ парастасомъ и обѣдомъ . . . *(вздихае)* Було — було — але ся минуло! — Ого! — якъ камень у воду — такъ пропали и тыи добрыи времена. — Нема вже тыхъ людей, нема тои побожности, добрыхъ звычаѣвъ, пошанованя памяти усопшихъ — ба и достатокъ гдесь подѣвся. Настали новыи люди съ новыми поглядами, новою наукою — свѣтъ перевернувся горѣ ногами — пропала чеснота, пропала гдесь совѣсть — о лю-

бови ближного ани слиху — хиба гдесь въ повѣстяхъ съ минувшихъ временъ — за тое фалшъ, облуда, подлости на порядку дневномъ! Послухайте лише що съ мною сдѣлано! Я тутъ у васъ не зайшлый, не приблуда, а тутейшій уроженецъ съ дѣда и прадѣда. Еще мôй прадѣдъ бувъ тутъ дякомъ, а по нимъ дѣдъ, потомъ мôй покойный отецъ, а до сихъ поръ и я церквѣ и вамъ вѣрно служилъ. Всѣ старшинѝ, газды, котрѝ письменнѝ, то мои ученники. Я ихъ на псалтири письма выучилъ, всѣ они знаютъ не гôрше отъ мене законъ Божій и обрядъ нашъ русскій. Нашъ покойный отецъ крилошанинъ якъ прійшли до насъ высвятившись на священника на администрацію, то кто якъ не я дававъ ему указанія якъ отправляти всѣ Богослуженія? По русски знали кепско читати а о типику, то лише якъ черезъ сонъ. Проповѣди по польски лише знали и дома по польски говорили. Моя заслуга що отецъ Василій сталъ твердымъ русскимъ человѣкомъ, обрядовцемъ, якихъ мало и пріятелемъ народа. Я бувъ першій котрый вписався въ члены Общества Качковского и запренумеровавъ Науку и Русскую Раду. На мою просьбу загостилъ до насъ покойный просвѣтитель Руси отецъ Иванъ Наумовичъ. Его гостина въ нашôмъ селѣ до нынѣ слѣдна! Тыи сады, пасѣки то дѣло его рукъ. Онъ собственноручно ихъ щепивъ и показовалъ якъ за ними уходити, и первый держонъ въ нашомъ селѣ то дѣло рукъ его, и на той модель всѣ держоны въ селѣ.

ЗнаЛбы у насъ въ селѣ що то добрый овощъ, що то пасѣка еслибы не отецъ Наумовичъ? Вы дѣтоньки може и не знаете того? вы собираете вже лише плоди его працѣ, но я вамъ кажу, що не будь его въ нашой гостинѣ ѣлибысте сегодня мѣсто благородныхъ овочей, квасницѣ и лѣсницѣ, а на Рождество пшеницю съ жидôвскимъ фабрикованымъ медомъ. Отъ и читальня наша, на котру нашъ молодый панотецъ псы вѣшаютъ, чія то заслуга якъ не о. Наумовича? Въ той читальни училъ я батькôкъ вашихъ грамоты, въ ней училися они бути русскими патріотами, бо надъ нею заткненый прапоръ Наумовича съ святою для насъ надписею: „молися, учися, трезвися, трудися“! И отецъ Василій — царство ему небесное — земля ему перомъ, высоко цѣнилъ той прапоръ! Бувало раньше отправлятъ вечерню и запрашаютъ всѣхъ вѣрныхъ въ читальню послухати Науки и Русскои Рады, що въ нихъ нашъ просвѣтитель пише, и доки не прочитали и не розтолковали всего, якъ то кажутъ, отъ дошки до дошки, то съ читальнѣ не уходити. И бувъ гараздъ межи народомъ, жидъ въ корчмѣ казылся, но за тое радовался отецъ Василій и мы всѣ съ ними, що піянство устало и добробытъ запанувавъ въ нашомъ селѣ. По при науку неразъ при музицѣ молодежь погуляла, заспѣвала, повеселилася, но прилично подъ окомъ родителей и старшины свѣтскои и духовнои. Мѣсто пива, пили люди квасъ хлѣбный и изъ грушокъ, а смачный то квасъ, не

такій якъ жиды въ мѣстѣ продаютъ, а зимою то вже бувало чай. Самоваръ кипитъ цѣлый вечеръ, а крестяне кобы здоровѝ попивали чаекъ и слухали науки. Такъ то було до того часу, доки отецъ Василій були здоровѝ и доки паничѣ не пôшли до гимназіи. Отъ коли отецъ Василій зачали западати на гостецъ, котрый приковувалъ ихъ на долшое время до постелѣ, а паничики наслухавшися въ школѣ за якусь тамъ Украину, поприѣздили чи на свята чи на вакаціи до дому, зачали нею морочити паробкамъ и дѣвкамъ головы, началось безголовье! *(тяжко вздихае)* Ой тяжкое безголовье! Настало пекло и дома, бо о. Василій дуже на нихъ за тое розгнѣвввлися — сварили — а молодшихъ паничикôвъ такой карали березиною, но тое ничо не помагало. . . Діяволъ загнѣздился въ ихъ сердцяхъ! слова батька були горохомъ о стѣну — отбывалися отъ ихъ ушей — пропадаючи бесслѣдно, що отца Василія дуже гризло и що въ конци загнало преждевременно въ могилу. Межи насъ старшихъ, паничѣ не мали охоты заходити, одна бо визита имъ не удалася. Разъ то зайшли они въ читальню и принесли съ собою машину що грае. Грали всякои, а въ кôнци заложили нуту на „Ще не вмерла“ и приказали поставати изъ мѣстъ. Менѣ стало того за богато, и хоть то паничѣ возлюбленного нами отца духовного, то я не стерпѣвъ вже, але вставши хапнувъ за корбу тои машины и не знаю якимъ чиномъ она учинилася менѣ въ рукахъ. Перестала

музыка, але за тое паничъ розсердженый наставився на мене съ кулакомъ и закричалъ якъ скаженый: Чекай кацапскій псе — я тобѣ заразъ кости поломю. Кто знае що булобыся стало, но наразъ свѣтло въ читальни згасло, стало темно якъ въ пивници и лише чути було лопотъ якбы кто букомъ по гарбусѣ мастивъ. Не тревало и минути якъ я учувъ лише якъ дверѣ лупнули и щось упало въ сѣнехъ. Все сталося такъ скоро и тихо, що тыи люде, що въ побочной комиатѣ сидѣли, даже ничого не зауважили. Коли свѣтло засвѣтили не було вже ани панича ани машины що грала, лише корба отъ неи въ моей руцѣ. По той визитѣ паничъ щось тыждень не выходилъ изъ приходства, казали слуги, що щось перестудился и лежалъ, но що ему властиво бракувало, то мы лише догадовалися, бо щось долго прикладали ему до головы компресы. . . . И здавалося що вже отхочется паничеви морочити людемъ головы. Але где тамъ! . . Паничъ якъ вылизался отъ визиты, оминалъ правда, читальню, но не пересталъ баламутити молодежи. Сталъ переписоватися съ ними, насылати газетъ и брошуръ и знайшолъ своихъ. Нема рода безъ выродa — знайшлися и въ нашомъ селѣ подлюки. Вся ненависть молодого поповича пала на мене. Всюда где мôгъ мене нападавъ, а даже въ своихъ газетахъ бачу смаровавъ мене — але я ихъ мазаницѣ не читаю, то не знаю що тамъ писано. Такъ тяглося пару лѣтъ, ажъ паничикъ кончилъ гимназію и пô-

шолъ на теольогію учитися на священника. Дивюся разъ, приходитъ молодый панотчикъ въ реверендѣ, съ крѣслатымъ капелюхомъ якій носятъ Езуиты въ руцѣ, крестится передъ тетраподомъ, цѣлуе образы и съ ôдтамъ прямо до мене въ крилосъ. Менѣ ажъ морозъ по тѣлѣ перейшолъ якъ я пôзналъ въ нимъ извѣстного намъ панича. . . Маешъ бабо редуты! гадаю собѣ, то буде мати церковь русска потѣху изъ такого душпастира що пересякъ засадами радикальными, що ему не церковь а Украина въ голову залѣзла! . . . Але ничого не кажу, — поступилъемся абы мôгъ онъ выгôдно стоятя чи сѣсти и даю ему першенство. Сейчасъ я пôзналъ, що зле, що паничъ мене игноруе и що нема що съ нимъ починати. По вечерни, користаючи изъ слабости батька, зайшолъ въ читальню, принесъ свои шпаргалы, зачалъ щось съ нихъ читати, говорити, около него собралася купка его приклонниковъ и началася сварда, начался розколъ. Видячи що тое до добра не веде, зайшовъ я на приходство хотячи донести о случившемся отцу Василію, но менѣ сказано, що отецъ дуже слабй и що казали никого до себе не допускати. Зле. . . кажу тутъ що то нечистого надумано — то неправда абы и мене отецъ Василій не казали пускати — тутъ крутня. . . И таки такъ було якъ я гадавъ. . . Все таки я другого дня виѣлся съ отцемъ каноникомъ и все розсказалъ. Старенькій ажъ сплакавъ, и менѣ жаль стало що я бувъ причиною того. Калаталося якось ажъ до ми-

нувшого року, а коли о. Василій упокоилися, все порвалося. На администрацію надалъ Епископъ молодого сынка Кирилка, который передъ годомъ кончилъ теологію, женился на заѣлой украинцѣ и былъ въ сусѣдномъ селѣ сотрудникомъ. . . Першою его рѣчею брло мене усунути. Понеже громада мене любитъ и поважае, длятого шукалъ ключки и знайшовъ. . . Кличе мене до себе и каже: Вы Авакуме не маете квалификаціи на дяка. Вы не маете нспиту. . . а знаете що консисторія на тое дуже уважае, а по друге, вы не знаете нового устава принятого сѵнодомъ. До того всего вы тягнете за схизмою. . . у васъ въ хатѣ портреты отступника Наумовича, вы ѣздили въ Почаевъ и Кіевъ, ѣздите въ Сучаву на отпусты а я съ схизматикомъ правити Службы Божои не гадаю. Я вже вышукавъ собѣ порядного испитованого дяка, отже васъ увôльняю. (*вздихае*) Стиснуло мене за сердце, слезы стали менѣ въ очахъ, але я ничо на тое не сказавьемъ. . · Поклонивьемся и ôдойшовьемъ. Уста мои не въ силѣ высказати того жалю и болю яній я чувъ въ той хвили. . . Успокоившися троха, зайшовъ я вечеромъ до читальнѣ и розповѣвъ людемъ свое горе. . . . Никто не хотѣвъ тому вѣрити. Но въ кôнци мусѣли дати вѣру. Не помогли депутаціи и просьбы, разъ отказано — пропало. . . Ласку сдѣлавъ для мене, що позволивъ спѣвати въ крилосѣ для помочи новому дякови — но до доходовъ засѣ. Хоть я не звисъ на доходы, маючи свое имѣніе, но честныи

парафіяне не опустили мене. И теперъ безъ мене не обôйдеся ани набоженство, ани обѣдъ. Кождый безъ изъятія мене проситъ и платитъ за услугу, хоть и новому дякови не отказуютъ въ заплатѣ. Противъ того отецъ Кирилъ безсиленъ, понеже кождый доброохотно менѣ жертвуе заплату и требуе моихъ услугъ, а я за тое кождый день служу имъ въ читальни. . . Хоть я суспендованый, по пански сказавши я съ голоду не загибъ, хоть безъ испиту а испитованымъ неразъ даю указанія, хоть схизматикъ, а свой обрядъ и свою церковь любю и шаную, а хоть кацапъ то за свою хахлацку читальню за свою азбуку, етимологію, дамъ собѣ очи выбрати. Я щастливъ, що мене не связано испитомъ, одежею, ризами и почестями, що ними не ôторвано мене съ посередъ моего возлюбленного народа. Кто дожіе, то побачитъ що дяковскій станъ при теперѣшныхъ обстоятельствахъ переобразуется совершенно. Подчинившися подъ правленіе духовныхъ властей, муситъ отречися васъ, муситъ отречися вашего заступничества при Богослуженіи. До теперъ онъ разомъ съ вами и въ вашомъ имени молился „Господи помилуй — подай Господи — Аминь“, а отъ теперъ онъ изъ подъ вашой зависимости уступитъ. Вы на него не будете мати ніякого вліянія, онъ вашой ласки не буде потребовати, васъ не буде знати, бо онъ поставленый властею духовною и ей подчиненный. Декретъ и обличеніе, то узы, которыи сдѣлаютъ изъ свободного до теперъ

гражданина, зависимого раба, душею и тѣломъ отданого своей верховной власти. То будутъ новй проповѣдники реформы нашого обряда, на который закусили зубы нашй опекуны. Дай Богъ абы я ошибался, но у кого здоровый умъ, здоровй очи, той знае и видитъ до чого то иде. Заколотили воду, абы легше рыбу ловити — и выловятъ ей, если не протрете очей. Решту доповѣжте собѣ самй, бо я квапюся на крестины до кума Гарасима! Слава Исусу Христу.

(занавѣсъ спадае). *Н.*

ТÔЛЬКО

въ печатнѣ М. Бѣлоус

въ Коломыѣ

ВСЕГДА МОЖНА ПОЛУЧИТИ

отъ 1 кр. ажъ до 1 злр.

найкрасшй

найтаньшй

и найвеселѣйшй

КНИЖОЧКИ

для забавы, розвеселенія спѣву, науки, лѣченя и молитвы.

Новый списъ книжочокъ дôстае кождый

ДАРОМЪ.